

Rezümé az ELTE BTK „Kölcsönhatások” c. konferenciájához
Vigh Barbara, Debreceni Egyetem, Történelem DMA II.

Az előadás címe: A Széchenyi-napló mint a „megélt emberi tapasztalatok” forrása

Egy a történettudományban is kibontakozó szemléletbeli fordulat hatására az utóbbi időben megélnékült az érdeklődés a személyes dokumentumok és különösen a naplók iránt, melynek egyértelmű definícióját adni szinte lehetetlennek tűnik. A naplóírás ugyanis nem rendelkezik jól körvonalazható, társadalmilag is ismert és elismert ismérvekkel, számos alakváltozata létezik. Egy átmeneti műfaj, melynek kutatásával több tudományterület is foglalkozik. Mint történeti forrás azt várhatnánk tőle, hogy dokumentum legyen. Pontos dokumentum. Az objektív valóságot azonban általuk sem ismerhetjük meg, hiszen annak csak egyféle értelmezését tartalmazzák. A napló tehát szubjektív műfaj, melyben a „személyes valóság” tükröződik (hasonlóan az irodalmi művekhez), éppen ezért ma a történészi figyelem már nem objektív hitelességükre, hanem „belső valóságukra” irányul. Széchenyi István gróf naplója a reformkor talán legtöbbet idézett dokumentuma, egy olyan kútforrás, melyet nemcsak a történettudomány, hanem számos kultúratudomány, köztük az irodalomtudomány is hasznosít. Számos olvasata létezik már, önálló társadalomtörténeti/történeti antropológiai vizsgálatok kútforrása mégis csak a legújabb időkben lett. Kutatásaim során – amikor a Széchenyi-naplót veszem részletes vizsgálat alá – éppen ezért a gróf napjaihoz a hétköznapiak horizontja felől közelítek. Ennek keretében a múlt század második felében kibontakozó kultúratudományi fordulat, és az ennek hatására kifaragott új történetírói irányzatok szolgálnak, melyek a történeti valóság fogalmát átértékelve, annak helyébe a személyes emlékezetet emelve, az emberi tapasztalatot, a megélt életet, a céltudatosan cselekvő egyént állítják középpontba. A „megélt élet” gondolatának előtérbe kerülésével fogalmazódott meg a múltbeli emberi tapasztalatok történeti szövegekbe való átültetésének feladata is. Bár a Széchenyi-naplóból – regiszter-jellege miatt – nem könnyű írójának tapasztalatait „kiszűrni”, hiszen a napi bejegyzések tömörek, bennük nem bontakoznak ki hosszú leírások az eseményekről, a naplóíró gondolatai, önreflexiója bizonyos esetekben mégis hangsúlyos szerepet kapnak benne. Mennyiben és hogyan lehet a diárium a „megélt emberi tapasztalatok” vizsgálatának forrása, mely dolgok kerültek be a gróf figyelmének és tapasztalati világának akkor érvényes horizontjába? Ezekre a kérdésekre igyekszem választ találni előadásomban a gróf néhány regiszterének egy-egy lehetséges olvasatát adva. Céloom magának a kutatásnak a bemutatása, így a naplószövegek világáról és a lehetséges következtetésekről szól elsősorban a munkám.